

Yttrande på Statens utredning ”Konstnär oavsett villkor?”

Kulturdepartementet har begärt Läns museernas samarbetsråd yttrande över betänkandet ”Konstnär – oavsett villkor?” (SOU 2018:23)

Sammanfattning

Läns museernas samarbetsråd avstyrker förslag om ändring av förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet.

Läns museernas samarbetsråd ser vinster i flera förslag som ger konstnärer en bättre ekonomi. Delar av förslagen får negativa konsekvenser för att kunna visa konst i hela landet. Frågan om MU-ersättning behöver utredas grundligare så att inte kostnadsökningarna för museer och konsthallar att visa konst ger negativa effekter och motverkar mål om tillgänglighet till konst- och kultur i hela landet.

Läns museernas samarbetsråd avstyrker förslaget om att bilda ett samordningskansli för digitalisering utan önskar istället en nationell samordning under den redan befintliga satsningen DIGISAM.

Förslagen

Utredningen bedömer att förändringar i omvärlden lett till att konstnärernas betydelse för samhällsutvecklingen blivit tydligare. Utredningen föreslår därför en ny konstnärspolitik som grundar sig i konstens betydelse för människan och hela samhällets utveckling.

Kultursamverkansmodellen omfattar inte konstnärspolitiken men utredningen noterar att regioner tagit initiativ med konstnärspolitiskt innehåll för att stärka konstområdet i kulturplaner och ge utrymme åt nya konstnärliga uttryck. Utredningen föreslår att staten inte längre ska styra genom att ange fördelningen till konst- och kulturformer. Utredningen föreslår också att resurserna till det professionella kulturlivet och konstnärerna i regionerna tillförs ytterligare 25 miljoner kronor från och med 2020.

I utredningen finns förslag om en samlad strategi för digitalisering av den offentligt finansierade kulturen och att ett samordningssekretariat inrättas vid Kulturrådet.

Synpunkter

9.3.5 Konstnärliga produktionshus för ungdomar

I utredningen föreslås Konstnärliga produktionshus för ungdomar för att sänka trösklarna till konstnärligt arbete för ungdomar företrädesvis i områden med socioekonomiska utmaningar. Museerna arbetar redan idag med tydlig inriktning mot ungdomar. Vi vill lyfta

fram museerna som resurser då de redan finns på plats och kan vara några av de offentliga platser och rum för möten som utredningen nämner.

Inte minst läns museerna bör ses som en nationell resurs för detta arbete och genom dem har en nationell plattform skapats som når både socioekonomiskt svaga områden och glesbygd med svag infrastruktur för konstnärspolitik.

Förslaget avstyrks.

9.5.2 Konstnärens förutsättningar att verka i regionerna

Regionerna har stor betydelse för möjligheterna att verka som konstnär i hela landet, i rollen som uppdragsgivare, arbetsgivare, bidragsgivare och strukturhållare.

Kultursamverkansmodellen, som kommit att synliggöra en större helhet i det regionala kulturlivet, har blivit ett viktigt instrument för detta. I regionerna har läns museerna en roll som arena och förmedlare av olika konstuttryck. Läns museerna och andra regionala konstmuseer har en bred kunskap om konst som med hjälp av regionala konsulenter och konstintendenter förmedlas i en hel region genom utställningar, stödande och rådgivande verksamhet m.m. Läns museerna, som arbetar i hela Sverige, både i städer och på glesbygd är en viktig resurs för att sprida konst till socioekonomiskt svaga områden och till delar av landet som har en svag infrastruktur för konstnärspolitiken. För att stödja den regionala verksamheten inom bildkonst bör statliga medel utgå från samverkansavtal via regionerna.

Förutsättningarna för läns museerna och regionala konstinstitutioner ser olika ut och vi önskar därför en fördjupad utredning om möjligheten att stärka läns museernas och regionernas arbete med konst. Utredningen har inte i tillräcklig omfattning analyserat hur läns museer och andra regionala kulturinstitutioner kan vara katalysatorer för spridning av kvalitativ konst i hela landet.

9.5.3 Kultursamverkansmodellen

Utredningens förslag att ta bort de konst- och kulturformer som anges i 8 § förordningen (2010:2012) om fördelning är både dåligt underbyggd och riskerar att slå sönder befintliga fungerande strukturer som når ut med konst i hela landet. Den nuvarande ordningen är ett sätt att stärka regioner och tillgodose en mångfald av konstnärliga och kulturella uttryck.

Det är tydligt i flera utredningar att statens satsningar inom Kultursamverkansmodellen är förhållandevis små. Det nämns i denna utredning att regionerna ökat sin kulturbudget med omkring 20 % sedan kultursamverkansmodellens införande och att statens har ökat med bara cirka 2 %. Dessutom visar det att det enbart är 20 % av statsbudgeten som riktar sig till kultur som når regionerna ute i landet. Att regionerna inte gjort större omprioriteringar kan ses i ljuset av den låga uppräkningsfrågan från staten. Om kultursamverkansmodellen dessutom förväntas innehålla ytterligare ett område behöver den kraftigt förstärkas med medel. Summeringen blir att den statliga organisationen behöver värna om kultursamverkansmodellen på riktigt och inte bara addera uppdrag utan att själva ta ansvar för de ekonomiska konsekvenserna.

Modellen underlättar inte bidragsgivningen och uppföljning av detsamma. Förslaget avstyrks helt.

9.4.2 Digitaliseringens påverkan på konstnärernas yrkesutövande

Förslaget att inrätta ett samordningskansli för digitalisering av den offentligt finansierade kulturen vid Kulturrådet är inte tillräckligt utrett och tar inte hänsyn till redan befintliga insatser som sker genom DIGISAM. Vi hade önskat en satsning på digitalisering kopplat till regionernas behov, idag är insatserna ensidiga statliga satsningar som inte bidrar till att effektivt sprida kultur och konst i hela landet.

Det är onekligen så att digitaliseringen kommer vara den kanske enskilt största samhällsförändringen både för konstnärer, museer och samhället i övrigt. Det är mot bakgrund av detta förvånande att staten inte lyckas samordna sina insatser på en nationell nivå som ger stöd åt alla inom konst och kulturarvssektorn. Andra länder som Polen har lyckats bättre med detta.

9.6.3 MU-avtalet

Utredningen understryker MU-avtalets betydelse för bild och formkonstnärer och behovet av att fler myndigheter inom museisektorn får i uppdrag att redovisa utbetalda ersättningar enligt MU-avtalet. För att förbättra utställningsarrangörernas och främjandeorganisationernas möjligheter att följa MU-avtalet ska det nuvarande anslaget tillföras ytterligare 5 miljoner kronor fr.o.m. 2020.

Om ersättningsnivåer i MU-avtal ska höjas i nivå med löneutveckling och konstnärernas omkostnader m.m. är 5 miljoner en bristande förstärkning. Museer som ska följa MU-avtal riskerar att välja att visa mindre konst då anslagen inte täcker kostnadsökningarna. Vi tror att det framförallt kommer påverka idag redan svaga konstregioner och att resultatet blir färre arenor för konstnärerna om inte anslagen till regionala museer utökas. De olika systemen med ersättningar till konstnärer innebär idag en tung administration, vilket försvårar för mindre aktörer att följa de olika avtalen. Förslagets konsekvenser behöver utredas mer. Därför avstyrks förslaget i väntan på en grundligare utredning.

Yttrandet är framtaget på uppdrag av och i samråd med Läns museernas samarbetsråds ordförande Yvonne Hagberg och vice ordförande Inga Göransson. I arbetet med remissvaret har vi tagit del av remissvaren från Riksantikvarieämbetet och Sveriges museer.

Enligt uppdrag

Olof Hermelin
Sekreterare i Läns museernas samarbetsråd